

4.2 โรงเรือนเลี้ยงสัตว์แบบต่าง ๆ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเลี้ยงสัตว์

สัตว์แต่ละชนิด พันธุ์ เพศและอายุ ย่อมต้องการโรงเรือนและอุปกรณ์ในการเลี้ยงที่แตกต่างกันออกไป การจัดหาโรงเรือนที่เหมาะสมและอุปกรณ์ที่ตรงกับการใช้งานในสัตว์แต่ละชนิด จะทำให้ผู้เลี้ยงดำเนินการเลี้ยงได้อย่างถูกต้อง สัตว์ก็จะให้ผลผลิตตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุน ซึ่ง **ชาติรี (2548)** ได้อธิบายไว้ดังนี้

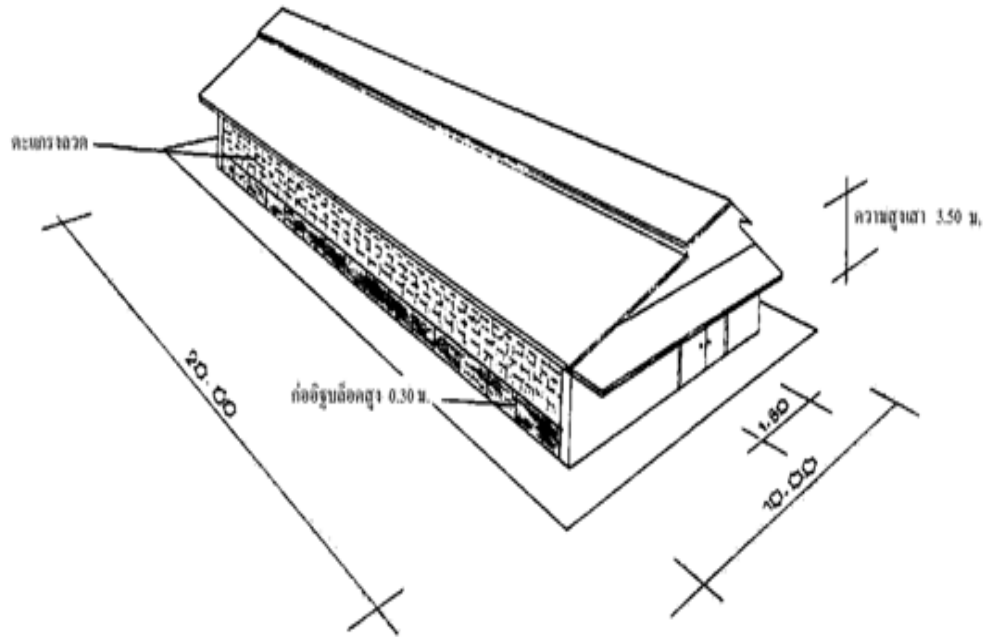
4.2.1 โรงเรือนเลี้ยงไก่

โรงเรือนเลี้ยงไก่นอกจากต้องสามารถกันแดด ลมและฝนได้แล้ว ยังต้องสามารถป้องกันศัตรูต่าง ๆ เช่น นก หนู แมว ฯลฯ ได้ จึงมีลักษณะเป็นโรงเรือนเปิดโล่งเพื่อการระบายอากาศที่ดี ครอบคลุมดาดฟ้าทั้ง 4 ด้าน เพื่อป้องกันศัตรู เช่น หนู สุนัข ฯลฯ ด้านหน้าและด้านหลังอาจปิดทึบเพื่อเป็นทางเข้าออก แต่ปัจจุบันโรงเรือนแบบเปิดโล่งนั้นกำลังจะหมดความนิยมไป เนื่องจากปัญหาโรคระบาดและความต้องการไก่เพื่อการส่งออกมีมาก เกษตรกรจึงหันมาเลี้ยงด้วยโรงเรือนระบบปิดเนื่องจากป้องกันโรคได้ดีกว่า ซึ่งจะได้ศึกษาเพิ่มเติมในหัวข้อสุดท้ายของบทนี้ โรงเรือนเลี้ยงไก่แบ่งออกได้ดังนี้

ก. โรงเรือนไก่เนื้อหรือไก่กระทง แบ่งออกได้ดังนี้

1) ลักษณะโรงเรือน เนื่องจากการเลี้ยงไก่กระทงจะเลี้ยงแบบฝูง

โรงเรือนจึงมีลักษณะเป็นโรงยาว ความกว้างของโรงเรือนไม่ควรต่ำกว่า 6 เมตร แต่ไม่เกิน 10–12 เมตร ความยาวขึ้นกับจำนวนไก่ที่เลี้ยง โดยทั่วไปจะยาว 50–100 เมตร พื้นที่ในการเลี้ยงไก่เนื้อจะใช้ 8–10 ตัว/ตารางเมตร (**ภาพที่ 4.16**) แต่ก็ขึ้นกับสภาพอากาศ ถ้าอากาศร้อน ควรลดจำนวนไก่ลง ถ้าโรงเรือนมีความยาวมากควรแบ่งเป็นช่อง แต่ละช่องควรใส่ไก่ไม่เกิน 2,000 ตัว หรือ 200 ตารางเมตร/ช่อง พร้อมประตูเปิดระหว่างช่องและประตูเปิดออกด้านข้าง ช่องละ 1 ประตู และมีบริเวณที่เก็บอุปกรณ์และอาหารขนาด 4 x 10 เมตร อยู่ด้านหน้าโรงเรือน คอกไก่ที่เลี้ยงแน่นเกินไปไก่จะโตช้า มีขนาดไม่สม่ำเสมอ อ่อนแอเป็นโรคร่าง

ภาพที่ 4.16 โรงเรือนไก่เนื้อ-ไก่ไข่

ที่มา: จรัส (2539)

2) วัสดุรองพื้น (litter) พื้นคอกอาจเป็นพื้นคอนกรีตหรือพื้นดินอัดแน่นก็ได้ แต่พื้นคอนกรีตจะง่ายต่อการทำความสะอาด ควรใช้วัสดุรองพื้นคอกเพื่อดูดซับความชื้นในโรงเรือนที่เกิดจากมูลไก่ น้ำ หรือความชื้นจากอากาศ ควรเป็นวัสดุที่แห้งง่าย ไม่อัดแน่นง่าย ไม่เป็นฝุ่น และไม่ขึ้นราง่าย นอกจากนี้จะต้องมีราตาถูก และหาง่าย เช่น แกลบ ขี้กบ ขี้เลื่อย ฟางข้าวสับ เป็นต้น แต่ปัจจุบันนิยมใช้แกลบเนื่องจากเป็นวัสดุที่หาง่าย ราตาถูก และทำความสะอาดได้ง่าย (ภาพที่ 4.17-4.18)

ภาพที่ 4.17 พื้นคอก

ที่มา: เกษตรพอเพียงคอกทอม (2556)

ภาพที่ 4.18 วัสดุรองพื้น

ที่มา: Poultryhub.org (n.d.)

ข. อุปกรณ์ในการเลี้ยง

1) อุปกรณ์ในการกกไข่ขนาด หากลูกไก่มีจำนวนน้อยกว่า 100 ตัว ควรใช้การกกด้วยหลอดอินฟราเรด 2 หลอด แขนง ให้สูง 30 เซนติเมตร ถ้าลูกไก่ 100-500 ตัว ใช้เครื่องกกแบบฟาสซี 1 ชุด เครื่องกกแบบฟาสซีเป็นหลอดไฟขนาด 60-100 วัตต์ จำนวน 5 หลอด ต่อชุด หรือใช้หลอดความร้อนที่มีฝาครอบ เพื่อให้ความร้อนตกมาบริเวณที่ต้องการ เรียกว่า electric brooder hatching ถ้าไก่จำนวน 1,000 ตัว ขึ้นไปควรใช้เครื่องกกแบบแก๊ส เรียกว่า gas brooder hatching อุณหภูมิที่ใช้สำหรับกกลูกไก่แรกเกิดอยู่ระหว่าง 30-35 องศาเซลเซียส อุณหภูมิในการกกเหมาะสมหรือไม่ให้สังเกตจากการกระจายตัวของลูกไก่ในตอนกลางคือ ถ้าไก่ร้อนเกินไปการกระจายตัวจะมาก แก้ได้โดยการยกระดับของฟาสซีขึ้น (ภาพที่ 4.19-4.24)

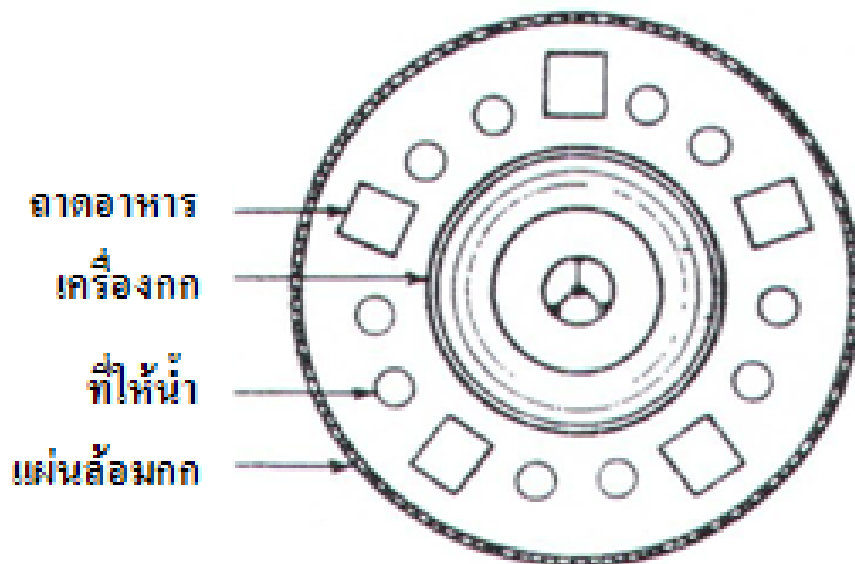
ภาพที่ 4.19 เครื่องกกลูกไก่ไฟฟ้าและแก๊ส

ที่มา: มาลีเกษตรออนไลน์ (2556)

ภาพที่ 4.20 เครื่องกกลูกไก่ไฟฟ้าและแผงกั้น

ที่มา: เกษตรพอเพียงดอทคอม (2556)

ภาพที่ 4.21 การจัดวางอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำแก่ลูกไก่ภายในเครื่องกก

ที่มา: มานิตย์ (2536)

ภาพที่ 4.22 ไฟกกแก๊สแบบอินฟราเรด

ที่มา: เอเวอร์โกรอินคัสตรีส์จำกัด (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 4.23 การประกอบชุดไฟกกแก๊สแบบอินฟราเรด

ที่มา: เอเวอร์โกรอินคัสตรีส์จำกัด (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 4.24 ไฟกกแก๊สแบบเซรามิก

ที่มา: Mcmurrayhatchery.com (2013)

2) อุปกรณ์ให้น้ำ ในระยะลูกไก่เล็ก อายุ 1-14 วัน ใช้ขวดให้น้ำที่มีความจุ 1 แกลลอน (3.8 ลิตร) จำนวน 1.5 แกลลอน/ไก่ 100 ตัว เมื่ออายุมากขึ้นจึงเปลี่ยนเป็นรางให้น้ำแบบอัตโนมัติหรือแบบธรรมดา หรือขวดให้น้ำที่มีขนาดใหญ่ขึ้น (ภาพที่ 4.25-4.27)

ภาพที่ 4.25 กระติกน้ำลูกลูกไก่

ที่มา: เกษตรภัณฑ์ดอกทคอม (2555)

ภาพที่ 4.26 ถังน้ำอัตโนมัติ

ที่มา: เกษตรภัณฑ์ดอกทคอม (2555)

ภาพที่ 4.27 ถ้วยรองน้ำจากหัวนิปเปิด

ที่มา: เกษตรภัณฑ์ดอกทคอม (2555)

3) อุปกรณ์ให้อาหาร ลูกไก่อายุ 1-3 วันแรก ควรใช้ภาชนะแบน ๆ หรือกระดาษหนังสือพิมพ์ เพื่อให้หัดกินอาหาร โดยวางไว้ใต้เครื่องกกลูกไก่ หลังอายุ 3 วัน จึงให้กินในรางยาวที่ให้ลูกไก่ยืนกินได้ 2 ด้าน และเมื่อไก่อายุ 2 สัปดาห์ขึ้นไป จึงเปลี่ยนเป็นรางขนาดใหญ่หรือแบบถังทรงกลมเขวน (ภาพที่ 4.28-4.30) ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนอุปกรณ์ให้น้ำตามอายุไก่

ภาพที่ 4.28 ถาดอาหารไก่เล็ก

ที่มา: เกษตรภัณฑ์ดอกทคอม (2555)

ภาพที่ 4.29 ถังอาหารไก่เล็ก

ที่มา: เกษตรภัณฑ์ดอกทคอม (2555)

ภาพที่ 4.30 ถังอาหารไก่ใหญ่

ที่มา: เกษตรภัณฑ์ดอกทคอม (2555)

ตารางที่ 4.2 อุปกรณ์ให้น้ำ ให้อาหารไก่ตามอายุของไก่

ชนิดของอุปกรณ์	อายุ (วัน)		
	1 - 7	8 - 21	22 - 56
1. อุปกรณ์ให้น้ำเกลลอน			
- แบบเกลลอน (ตัว/เกลลอน)	100	50	25
- แบบราง (นิ้ว/ตัว)	1	2	2
2. อุปกรณ์ให้อาหาร			
- แบบถัง (ตัว/ถัง)	25	25	25
- แบบราง (นิ้ว/ตัว)	1	1.75	3

ที่มา: ธาตรี (2548)

4.2.2 โรงเรือนไก่ไข่

การเลี้ยงไก่ไข่ในระยะแรกจะเลี้ยงเช่นเดียวกับไก่เนื้อ คือ เลี้ยงขังรวมและมีวิธีเลี้ยงเหมือนไก่เนื้อ จนอายุประมาณ 18 สัปดาห์ ก็อาจเลี้ยงแบบขังรวมหรือกรงตับเพราะจะเริ่ม

ไข่ที่อายุประมาณ 24 สัปดาห์ หลังจากนั้นจะให้ไข่ต่อไปอีกอีก 1 ปี ถึง 1 ปีครึ่ง โรงเรือนไก่ไข่แบ่งออกได้ดังนี้

ก. โรงเรือนไก่ไข่แบบขังรวม ลักษณะโรงเรือนจะเหมือนไก่เนื้อ แต่ใช้พื้นที่การเลี้ยง 3 ตัว/ตารางเมตร คอกละไม่เกิน 300 ตัว ถ้าโรงเรือนยาว จึงควรกั้นเป็นคอกๆ อุปกรณ์ที่ใช้จะแตกต่างไปจากโรงเรือนแบบกรงตับ ซึ่งจะประกอบด้วย

1) รางอาหาร ควรเป็นถังอาหารทรงกลมแบบแขวน เช่นเดียวกับที่ใช้ในไก่เนื้อ (ภาพที่ 4.28-4.30) หรืออาจจะเป็นรางยาว (ภาพที่ 4.31-4.32) ที่วางอยู่บนขาตั้งยกสูงจากพื้นคอก ให้ไก่สามารถยื่นกินอาหารได้ทั้ง 2 ด้าน

ภาพที่ 4.31 รางอาหาร 8 ฟุต

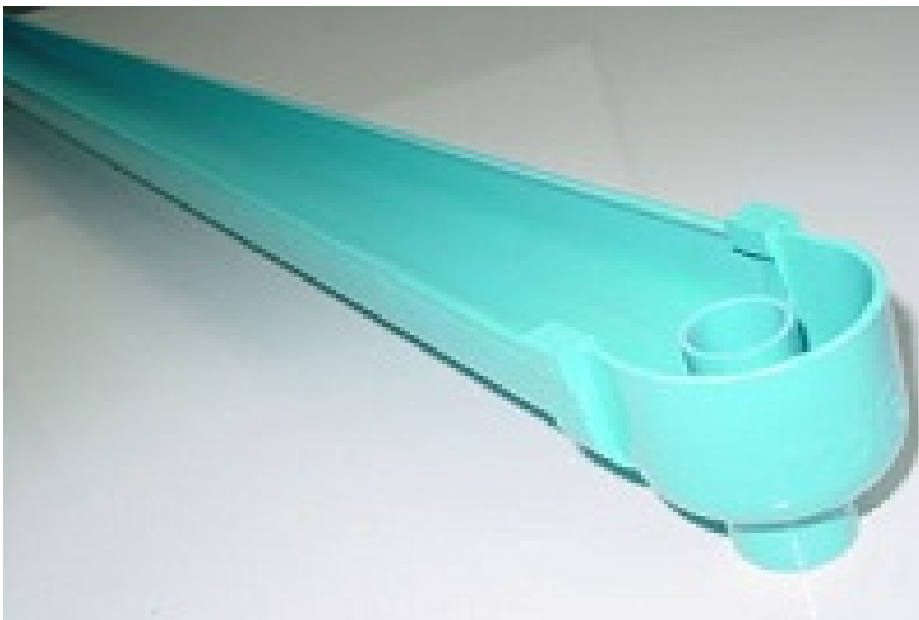
ที่มา: เกษตรบัณฑิตหอคอม (2555)

ภาพที่ 4.32 รางอาหารพร้อมหลอดแบ่งช่องเฉพาะตัว เหมาะสำหรับวางบนพื้น

ที่มา: Pete & Gerrys Organic Egg (n.d.)

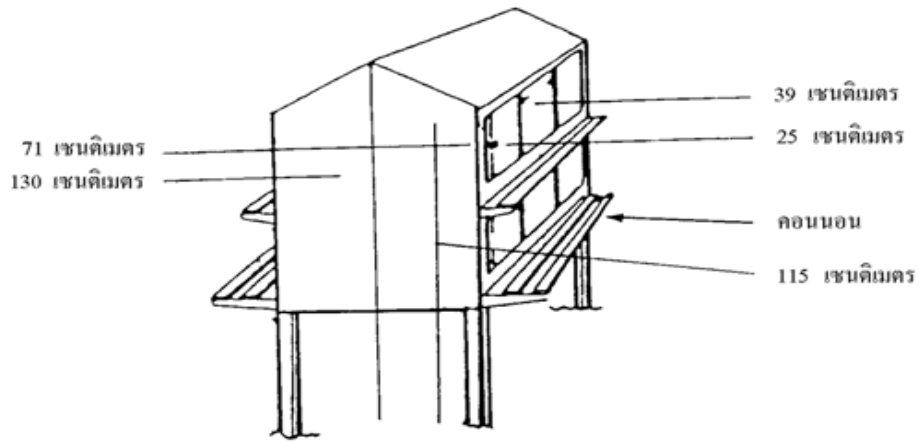
2) ที่ให้น้ำ เป็นถ้วยน้ำอัตโนมัติ (ภาพที่ 4.25-4.27) หรือรางยาว (ภาพที่ 4.33)

ภาพที่ 4.33 รางน้ำ 12 ฟุต

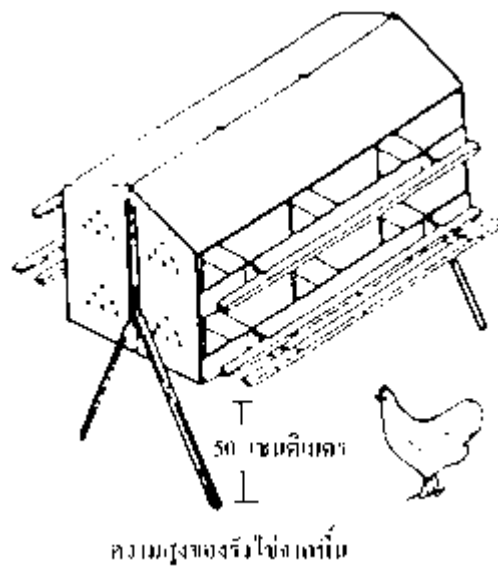
ที่มา: เกษตรภัณฑ์ดอกทคอม (2555)

3) รางไข่ ขนาดรางไข่ 30 x 45 x 45 เซนติเมตร พื้นรางรองด้วยวัสดุรองพื้นคอกที่สะอาดและใหม่เสมอ ปูหนาประมาณ 4 นิ้ว จำนวน 1 รางไข่/ไก่ 4 ตัว (ภาพที่ 4.34-4.38)

ภาพที่ 4.34 รางไข่สำหรับแม่ไก่ที่เลี้ยงแบบปล่อยพื้น

ที่มา: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545)

ภาพที่ 4.35 รางไข่สำหรับแม่ไก่ที่เลี้ยงแบบปล่อยพื้น

ที่มา: สุโขทัยธรรมาธิราช (2545)

ภาพที่ 4.36 รูปแบบการเลี้ยงไก่แบบปล่อยพื้นจำนวนมาก และรังไข่

ที่มา: Chore-Time Egg Production Systems (2010)

ภาพที่ 4.37 รูปแบบการเลี้ยงไก่แบบปล่อยพื้นจำนวนมาก และรังไข่

ที่มา: Kootation.com (n.d.)

ภาพที่ 4.38 รูปแบบการเลี้ยงไก่แบบปล่อยพื้นจำนวนมาก และรังไข่

ที่มา: เวิร์ดเพรีสคอตคอม (ม.ป.ป.)

4) คอนนอน (roost) ถ้าไม่มีวัสดุรองพื้นคอกที่สะอาดและหนาพอจะต้องมีคอนให้ไก่นอน เพื่อให้ไก่สบาย และคอกสะอาดขึ้น วางให้สูงกว่าพื้นคอกเล็กน้อย ไก่ไข่ต้องการที่เกาะตัวละ 25 เซนติเมตร (ภาพที่ 4.39)

ภาพที่ 4.39 คอนนอนรูปแบบต่าง ๆ

ที่มา: Backyardchickens.com (2011)

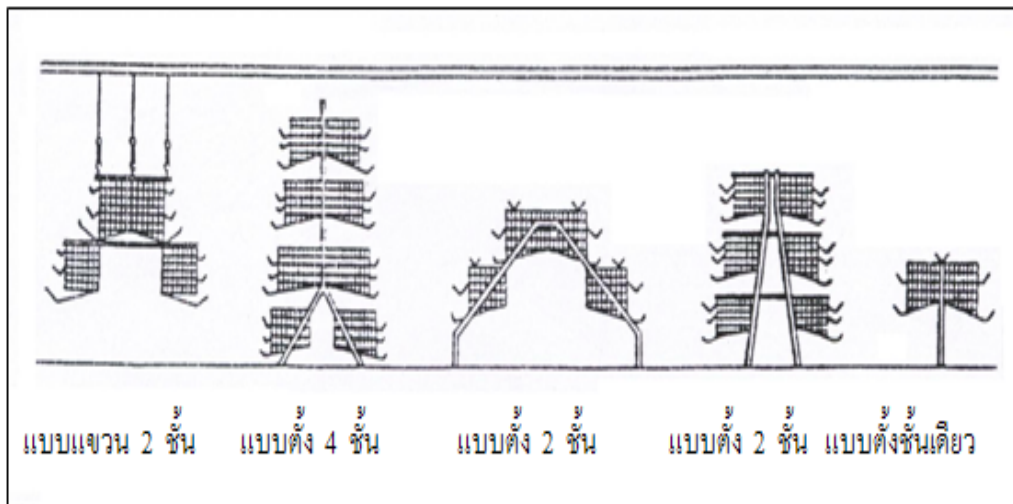
ข. โรงเรือนไก่ไข่แบบกรงค้ำ เป็นวิธีการที่นิยมใช้เลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นการค้า ซึ่งเป็นกรงชั้นเดียวหรือหลายชั้น เป็นวิธีที่สะดวกในการเลี้ยง ประหยัดแรงงานและพื้นที่ในการเลี้ยง สามารถค้ำคอกที่ไข่ไม่ดีหรือไม่ไข่ออกจากฝูงได้ง่าย ลดปัญหาการจิกกัน และสามารถปล่อยให้มูลไก่กองลงที่พื้นด้านล่างกรงซึ่งง่ายต่อการทำความสะอาด **ตารางที่ 4.3** เป็นการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของกรงไก่ทั้ง 2 ชนิด

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการเลี้ยงไก่แบบกรงค้ำ

ข้อดี	ข้อเสีย
1. ได้ไข่มากกว่าถ้าเทียบพื้นที่ต่อไก่ 1 ตัว	1. ลงทุนมาก
2. หากมีบัตรจดสิทธิไชน้ำกรงจะช่วยให้คัดไก่ ไข่เลวออกได้ง่าย	2. เปลือกไข่เป็อนเล็กน้อย
3. คัดไก่ได้ง่าย	3. อุจจาระเหลวขึ้น
4. อัตราการตายต่ำ	4. อาจมีไก่เป็นง่อยบ้าง
5. ไก่จิกกันน้อยตัวลง	5. ปรามเทา ไร อากขึ้น
6. แก่นิสัยของไก่ที่ชอบพิกไข่	6. ใช้เวลาในการเลี้ยงดูมากขึ้น
7. ทำให้ไก่แข็งแรงขึ้น	7. ต้องใช้แรงงานทำความสะอาดมากขึ้น

ที่มา: สุโขทัยธรรมมาธิราช (2545)

1) กรงค้ำ อาจทำด้วยไม้หรือสวดตาข่าย ขนาดของกรงกว้าง 30 เซนติเมตร ลึก 45 เซนติเมตร และสูง 45 เซนติเมตร (**ภาพที่ 4.40**)

ภาพที่ 4.40 กรงตับไก่แบบต่าง ๆ

ที่มา: มานิตย์ (2536)

2) รังน้ำและรางอาหาร เป็นรางยาวตลอดรังกาหน้ากรงตับ
ปลายรางน้ำจะมีที่ระบายน้ำทิ้ง (ภาพที่ 4.41)

ภาพที่ 4.41 รูปแบบของการเลี้ยงไก่แบบกรงตับ การติดตั้งรางน้ำ รางอาหาร

ที่มา: เวิร์ดเฟร็ดคอตคอม (ม.ป.ป.)